

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра східної філології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова Приймальної комісії
В.П. Казарін
«26» _____ 2021 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

для проведення фахового випробування для вступу на навчання за освітнім ступенем «магістр» спеціальності: 014 Середня освіта. Мова і література (кримськотатарська)» (освітня програма «Мова і література (кримськотатарська)»))» на основі освітнього ступеня «бакалавр», «магістр» та ОКР «спеціаліст»

УХВАЛЕНО:

на засіданні кафедри східної філології

Протокол № 7 від «29» січня 2021 р.

В.о. зав. кафедри _____ О. В. Бессараб

Київ – 2021

Програма фахового випробування для вступу на навчання за освітнім ступенем «магістр» спеціальності: 014 Середня освіта. Мова і література (кримськотатарська)» (освітня програма «Мова і література (кримськотатарська)»)» – К.: ТНУ імені В. І. Вернадського, 2021. – 24 с.

Укладачі:

Т. Р. Сеітяг'яєва – к.філол.наук, ст. викладач кафедри східної філології

А. Р. Арнаутова – ст. викладач кафедри східної філології

А. С. Емірамзаєва – ст. викладач кафедри східної філології

Рецензенти:

О. О. Хамрай – д.філол.наук, ст.наук.співроб., зав. Відділу Близького та Середнього Сходу Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України

В. М. Підвойний – к.філол.наук, доцент, доцент кафедри східної філології Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Розглянуто та ухвалено на засіданні Вченої Ради Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, протокол № 7 від «26» лютого 2021 р.

ЗМІСТ

I. Загальні положення	4
II. Організаційно-методичні рекомендації	6
III. Перелік питань та список рекомендованої літератури з окремих дисциплін.....	9
IV. Інтернет-ресурси і література з підготовки до вступних випробувань.....	15

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програму вступного випробування з кримськотатарської мови та літератури полягає у виявленні ступеня опанування фахівцем – бакалавром фундаментальних дисциплін філологічного циклу необхідних для виконання магістерської програми зі спеціальності 014 Середня освіта. Мова і література (кримськотатарська)) (освітня програма «Мова і література (кримськотатарська)»))»

Вступне випробування проводиться у тестовій формі, має комплексний, синтетичний характер та базується на відповідних навчальних програмах освітнього ступеня «бакалавр», призначених для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців за напрямом підготовки 014 Середня освіта. Мова і література (кримськотатарська)) (освітня програма «Мова і література (кримськотатарська)»))»

Абітурієнти Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, допущені до складання вступного випробування, мають показати високий рівень засвоєних знань загальноосвітньої підготовки з кримськотатарської мови та літератури. Оцінювання рівня підготовленості абітурієнта з метою конкурсного відбору для навчання в ТНУ імені В. І. Вернадського проводиться у формі тестового контролю.

У відповідності до методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України програма вступного випробування з кримськотатарської мови та літератури складається з таких розділів:

КРИМСЬКОТАТАРСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Кримськотатарська мова («Фонетика. Графіка». «Лексикологія. Фразеологія». «Будова слова. Словотвір». «Морфологія». «Синтаксис». «Стилістика». «Орфографія». «Розвиток мовлення»);
- Кримськотатарська література («Усна народна творчість», «Історія кримськотатарської літератури», «Давня тюркська література», «Література

XIV – початку XX ст.», «Література XX ст.», «Сучасний літературний процес»);

- Власне висловлювання

II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

На виконання вступного випробування відведено 120 хвилин. Фахове вступне випробування проходить у два етапи:

- *Письмовий* – випробування з кримськотатарської мови і літератури проводиться у формі тестів із закритою відповіддю.

До кожного завдання пропонується 3-5 варіантів відповіді, з яких лише один варіант правильний. Завдання вважається виконаним правильно, якщо учасник вибрав і позначив правильний варіант відповіді у бланку відповідей.

Завдання вважається виконаним неправильно, якщо: а) позначено неправильну відповідь; б) позначено два або більше варіантів відповіді, навіть якщо серед них є правильний; в) відповідь не позначено взагалі.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді – 20 завдань оцінюються в 4 тестові бали за кожне, 30 завдань оцінюються в 3 тестові бали за кожне (50 тестових завдань) – максимальна кількість балів 170.

- *Усний* – співбесіда з абітурієнтами з питань екзаменаційного білету. Абітурієнту пропонується зробити усне повідомлення на запропоновану тему. При перевірці та оцінюванні цього завдання до уваги беруться:

- відповідність темі висловлювання;
- логічна послідовність;
- лексико-граматична насиченість;
- мовна коректність;
- обсяг висловлювання.

Це завдання спрямоване на перевірку: сформованості рівня мовленнєвої діяльності, лексико-граматичних навичок, ступенів засвоєння системних знань про мову як засіб вираження думок і почуттів людини, формування мовних та мовленнєвих умінь, де важливим є вміння користуватися кримськотатарською мовою як в усному, так і в писемному спілкуванні.

Розповідаючи про окремі факти та події свого життя, висловлюючи власні міркування і почуття, абітурієнт повин використовувати формули мовленнєвого етикету, автентичні засоби вираження. Від вступників очікують

уміння правильно і відповідно до ситуації використовувати певні лексичні одиниці (частини мови), включаючи ряд фразеологічних зворотів, розмовних фраз та ідіоматичних виразів; відповідних граматичних форм.

Усне повідомлення на задану тему - максимально в 30 балів.

Для особи, яка претендує на зарахування за ступенем магістра (за 200 бальною шкалою):

Високий рівень (175-200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади. Абітурієнт вільно володіє усною, розмовною та писемною мовою, сприймає її на слух. Використовує лексико-граматичні конструкції, що виходять за межі навчальної програми. Вміє вести дискусію, діалог, обстоювати власну точку зору, використовувати отримані знання у нестандартних ситуаціях. Демонструє високу культуру спілкування.

Достатній рівень (150-174 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять. Абітурієнт добре володіє навичками усної, розмовної та писемної мови, сприймає та відтворює її але із деякими неточностями. Вміє вести діалог у поданих стандартних ситуаціях. Використовує лексико-граматичні конструкції тільки у межах початкової програми.

Задовільний рівень (124-149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів. Абітурієнт володіє основними навичками усної, розмовної та писемної мови на середньому рівні, сприймає її на слух, але припускається деяких помилок у

її відтворенні. Використовує основні лексико-граматичні конструкції, але з певними неточностями. Вміє вести діалог із використанням стандартних фраз та сталих виразів.

Низькій рівень (100-123 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті. Абітурієнт здатен виконати завдання за прикладом, володіє лише елементарними вміннями використання лексики та граматики. Зазнає труднощів в усній, писемній та розмовній мові, погано сприймає її на слух. Не вміє самостійно побудувати діалог.

До участі у конкурсі не допускається (0-99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті. Абітурієнт не здатен самостійно виконувати завдання з усної, писемної та розмовної мови, припускається суттєвих помилок, які не здатен виправити без допомоги викладача. Використовує елементарну лексику та граматику із помилками.

III. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ОКРЕМИХ ДИСЦИПЛІН ДО ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

КРИМСЬКОТАТАРСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Вступ до спецфілології (тюркології)

1. Тюркські мови: фонетика, граматики та лексика. Алтайська мовна сім'я.
2. Місце кримськотатарської мови у класифікації тюркських мов.

Історична граматики кримськотатарської мови

1. Історія формування морфологічних специфікацій та синтаксичної системи кримськотатарської мови.
2. Історія формування лексичної системи кримськотатарської мови. Дериваційний потенціал та стилістичні ресурси кримськотатарської мови в історичному висвітленні.

Теоретична фонетика кримськотатарської мови

1. Звуковий склад кримськотатарської мови. Основні проблеми теоретичної фонетики. Звуки мовлення у функціональному аспекті. Фонетичні процеси в кримськотатарській мові.
2. Інтонційне оформлення мовлення. Варіанти сучасної вимови. Фонологічні та функціональні аспекти інтонації.

Лексикологія і лексикографія кримськотатарської мови

1. Омоніми в кримськотатарській мові. Пароніми. Антоніми в кримськотатарській мові. Синоніми в кримськотатарській мові.
2. Термінологічна лексика. Активна і пасивна лексика сучасної кримськотатарської літературної мови. Кримськотатарська лексикографія.

Мовленнєва культура кримських татар

1. Культура мовлення. Загальнолітературна мова Криму та функціональні стилі мовлення.
2. Специфіка конфесійного та епістолярних стилів.

Лінгвокраїнознавство Криму

1. Територіальні варіанти кримськотатарської мови. Особливості кримськотатарськомовної лінгвокультурної спільноти.
2. Національні та регіональні варіанти кримськотатарської мови.

Історія кримськотатарської мови

1. Класифікаційні схеми тюркської мовної родини О.М. Самойловича, В.О. Богородицького, Ю. С. Малова, М. О. Баскакова, І. Бенцинга, К. Менгеса. Хронологія тюркських мов та лінгвістичні контакти ранніх тюрків. Періодизація історії кримськотатарської мови.
2. Історичні етапи розвитку кримськотатарської мови період давньої мови (eski qırımtatar tili) XIII—XV ст.; період середньої мови (orta qırımtatar tili) XV — пер. чверть XX ст.; період нової мови (yañı qırımtatar tili) з пер. чверті XX ст. і донині. Розвиток кримськотатарської мови у XX – початку XXI ст.: реформа абеток кримськотатарської мови, політика мовного планування (питання кодифікації). Поширення мови за межами Криму.

Методика викладання кримськотатарської мови

1. Методика викладання іноземної (кримськотатарської) мови як наука та її зв'язок з іншими науками.
2. Основні методи навчання мови (історія, особливості, специфіка використання).

Практичний курс кримськотатарської мови

1. Тестове завдання
2. Розмовні теми

Історія кримськотатарської літератури

Кримськотатарський фольклор

1. Усна народна творчість кримських татар (Прислів'я, приказки, скоромовки, анекдоти. Особливе місце дитячого фольклору. Народні пісні та форми пісні. Народна казка.

2. Рівасті кримських татар. Легенди кримських татар. Епоси. Кримськотатарський героїчний епос. Побутові дестани. Кримськотатарська література XIII – поч. XV ст.

Історія кримськотатарської літератури (Доба давньої кримськотатарської літератури)

1. Давньотюркське письменство доісламської доби. Давньотюркська література (до X ст.). Зразки усної народної творчості (давньотюркські міфи давніх тюрків про походження світу, людини, різних тюркських племен та ін.; твори малих поетичних форм тощо).
2. Давньотюркські рунічні пам'ятки.

Кримськотатарська література за часів Золотої Орди (1239-1428)

1. Кримськотатарська література в контексті літератури Золотої Орди. Жанрово-тематична своєрідність останньої. Увага до пам'яток класичної перської літератури. Місце та значимість золотоординської літератури в історії літератури тюркського світу в цілому.
2. Основні напрями та найбільш яскраві представники: Махмуд Киримли. «Nikayet-i Yusuf ve Zeliha»(1220-ті pp.); Халіль оглу Алі. «Kıssa-i Yusuf» (1232 p.); «Codex Cumanicus» (кінець XIII ст.); Абдульмеджит Ефенді, Сейфі Сагай (Nikayet. «Gülistan»dan tercime).

Ханський період кримськотатарської літератури (1428-1783)

1. Передумови зародження національної літератури тюркського етносу. Періодизація кримськотатарської літератури та формування напрямків у літературі (Divan, Tasavvuf, Halq Edebiyatı) Поезія кримськотатарського дивану. Композиційні форми та система жанрів у творах представників цього напрямку (Менлі Герай I, Газайі, Ремзі). Поезія напрямку Тасаввуфу. Поезія напрямку народної літератури. Зародження селянських та міських ашиків. Композиційні форми та система жанрів у творах представників цього напрямку (Ашик Умер, Абдуль Азіз Афіф-заде, Едіп Ефенді).
2. Особливості віршування в народній поезії. Редіф, алітерація, турак, рима, ритм (аруз, пармак, рукн). Внутрішня поетична форма.

Формування жанрової системи. Касида. Газель (бейти: матла, макта, махлас). Мустезад. Мусаммат. Кита. Месневі. Рубаї. Основні мотиви, теми, персонажі. Символіка. Періодизація літератури Кримського ханства (сер XV ст. – 1783 р.). Усеїн Кефевій; Газаїй («*Bayraq*», «*Dolar(b)*», «*Sunbur*», Газелі); Резмі Бахадир Гірей; Мухаммед Кяміль: кошма, шарки.

Література занепаду (1783-1883)

1. Специфіка кримськотатарської літератури XVIII ст. та представники літератури цього періоду (Джевхерій, Ісметій).
2. Розвиток літературної критики та її джерела.

Література доби Відродження (1883-1917 (приблизно))

1. Література періоду газети «*Terciman*» (1883). Доба Відродження (1905–1917 рр.). Передумови виникнення періодів кримськотатарської літератури. Періодизація. Характеристика напряму, принципові відмінності від літератури попередніх періодів. Просвітницька, видавницька та літературна діяльність І. Гаспринського (1851–1914) та його роль у формуванні сучасної кримськотатарської культури. Ідейні засади першого періоду. Роман І. Гаспринського «*Molla Abbas*» ідеологічний роман. Найяскравіші представники періоду (Асан Нурі, Бекір Емекдар, О. Заатов, А. Боданінський, І. Льоманов, І. Бораганський, А. Керем, Я. Байбуртлі). С. А. Озенбашли та його п'єса «*Olacağa çare olmaz*».
2. Другий період літератури к. XIX – поч. XX ст. Головні риси літератури другого періоду, ідейні засади. Формування якісно нової кримськотатарської літератури. Жанрове оновлення кримськотатарської поезії та прози, розширення їх тематичних меж, становлення нової кримськотатарської драматургії. Вплив європейської, російської та турецької літератур на кримськотатарські літературні процеси. Становлення суто національної кримськотатарської літератури. Розвиток літературної критики (Б. Чобан-заде, А. Гірайбай, А. Лятіф-

заде, А. Одабаш та ін.). Зародження кримськотатарської драматургії. Умер Іпчі та перший кримськотатарський театр. Література Нового часу та умови її формування. Літературні об'єднання та їх ідейні платформи.

Література радянського періоду (1921-1944)

1. Література періоду I Курултаю та перших років радянської влади. Основні суспільно-політичні події. Ідеологічна боротьба в Криму, ідеологія кримськотатарської державності.
2. Літературний процес в Криму та в кримськотатарському зарубіжжі, його ідейно-тематичний зміст та основні напрямки, а також найяскравіші представники: У. Ш. Тохтаргази, А. Чергеєв, Мемет Нузет, Я. Шакір-Алі, А. Лятіф-заде, О. Акчокракли: поетична, перекладацька діяльність; історична проза. О. Акчокракли та відновлення народної та оригінальної літератури, народження оперного мистецтва (А. Рефатов). А. Одабаш («*Unutmausaq*»). А.С. Айвазов («*Annecigim, neredesin?! Kel!*»). Н. Челебіджихан («*Ant etkenmen*», «*Aygidi, tatar yaşları!*», «*Sarı tülpan*», «*Bastırıq*», «*Savluqman qal, tatarlıq!*», «*Yolcu ğarip*»; «*Qarılğaçlar duası*»). Джафер Сейдамет («*Nurlı qabirler*», «*Bazı hatırlavlar*» та ін.). Аблякім Ільмії («*Açlıq hatilereleri*»). Б. Чобан-заде (збірки «*Qaval sesleri*», «*Boran*»). Ш. Бекторе («*Tatarlığım*», «*Milletniñ Kabesi*», «*Ayt, Çatırtav*», «*Demirciniñ oçı*», «*Dalğalara*», «*Qış kününde tilegim*», «*Türk yavrusına*», «*Qırım içün*», «*Aqqım içün*», «*Gittim gidiyorum, gitmek isterim*» та ін., книга спогад «Волги плин червоний»). Джеміль Сейдамет («*Qanlı Kölmek*», «*Ucüm*», «*Qurtlağan kökü*», «*Amam aralığı*», «*Quyu tübünde*»; роман «*Ufuqqa doğru*»). А. Озенбашли. «*Dünümüzniñ canlı levhaları*»). А. Гірайбай (Зб. «Джигиту», поема «Еміграція»). А. Кадри-заде («*Öğütçiniñ yeni öğütleri*», «*Qart qızniñ tüşünceleri*», «*Çırq mırqmı, mırq çırqımı*» та ін.; переклади). М. Ніязій («*Tatar barmı?*», *dep sorağanlarğa*», зб. «*Sağ iş*», «*Yaş tatar yazışarı*», «*Qırım şiirleri*», «*Kök kitap*» та ін.)

ТЕМИ ДЛЯ УСНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ:

1. Національна кухня – відображення культури народу.
2. Медіапростір – цифровий світ.
3. В здоровому тілі – здоровий дух.
4. Національні свята та звичаї українського та кримськотатарського народів.
5. Народні ремесла українців та кримських татар.
6. Бахчисарай як культурна столиця Криму: минуле та сучасне.
7. Спогади мого дитинства.
8. Легенди Криму.
9. Відомі кримськотатарські та українські музиканти.
10. Олімпійські ігри.
11. Музеї України та Криму.
12. Кримськотатарський письменник, твори якого ви із задоволенням перечитали б знову.
13. Роль та місце фольклору в духовному житті кримськотатарського народу.
14. Освіта кримськотатарською мовою в Україні.
15. Світ моєї мрії (ідеальна відпустка, ідеальна сім'я, ідеальне житло).
16. Світові архітектурні шедеври.
17. Техногенні катастрофи у світі.
18. Проблема переробки сміття в Україні та світі.
19. Кримські татари – кореній народ України.
20. Кримське ханство: розквіт та занепад.
21. Кримськотатарські діаспори, які є в Світі.
22. Як ви розумієте вислів І. Гаспринського «Єдність у праці, у мові і помислах»?
23. Глобалізм і національна ідентичність: пошуки взаєморозуміння.
24. Поезія – то завжди неповторність.
25. Майбутнє не можливе без минулого.
26. Мрія кожного українця – це вільна та незалежна Батьківщина.
27. «Чужому навчайся та свого не цурайся» Т. Г. Шевченко.
28. Культура мовлення. Як стати цікавим співрозмовником?
29. Секрети успішної співбесіди.

IV. ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ І ЛІТЕРАТУРА З ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

(до блоку «кримськотатарська мова»)

1. Акмоллаев Э.С. Къырымтатар тилининъ амелияты. – Ташкент, 1989.
2. Акъмоллаев Э.С., Алиева Л.А. Къырымтатар тили (фонетика, имля, лексикология, фразеология). Учебник по крымскотатарскому языку для учащихся старших классов и студентов заочного отделения филологического факультета. Крымское учебно-педагогическое государственное издательство. – Симферополь, 1998.
3. Арнаутова А.Р. Некоторые особенности сложноподчиненных предложений с союзом «ки» в крымскотатарском языке // Культура народов Причерноморья, 2008.- №140.- С.32-36
4. Арнаутова А.Р. Лексико-грамматическое своеобразие сложноподчиненных предложений с союзом ки в крымскотатарском языке (на материале СПП причины, следствия и образа действия) // Культура народов Причерно-морья, 2008.- №140, ч.2
5. Арнаутова А.Р. Специфика сложноподчиненного предложения с придаточными условия // Культура народов Причерноморья, 2012 – №224. С 26-30.
6. Арнаутова А.Р. Крымскотатарские сложноподчиненные предложения с признаками противительности и уступки // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Филология. Социальные коммуникации» 2012. – Том 25(64) №2, ч.2. – С.97-101
7. Арнаутова А.Р. Особливості складнопідрядних речень з підрядними підметовими в сучасній кримськотатарській мові // Серія: «Філологія» Випуск 42. том 2. – Херсон Видавничий дім «Гельветика», 2019. – С. 14-17.
8. Арнаутова А.Р. Складнопідрядне речення з підрядними причини в сучасній кримськотатарській мові // «Вчені записки Таврійського

національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації» Том 31 (70) № 1, 2020.

9. *Баскаков Н. А.* Алтайская семья языков и её изучение / Н. А. Баскаков; Институт языкознания АН СССР. – М.: Наука, 1981. – 136 с.
10. *Баскаков Н. А.* Введение в изучение тюркских языков / Н. А. Баскаков. – Изд. 2-е. – М.: Высшая школа, 1969. – 384 с.
11. *Баскаков Н.А.* Историко-типологическая характеристика структуры тюркских языков / Н. А. Баскаков. – М.: Наука, 1975 – 286.
12. *Гаджиева Н. З.* Основные пути развития синтаксической структуры тюркских языков / Н. З. Гаджиева. – М.: Наука, 1973. – с. 336.
13. *Гаркавець О.* Нарис кримськотатарської фонетики, морфології та правопису: Довідник. Видання 2-е, виправлене й доповнене.– Київ: Радянська школа, 1988.
14. *Гафаров Б.Г.* Орфография крымскотатарского языка. // Орфография тюркских литературных языков СССР. – М., 1973. – С. 153-160.
15. *Гафаров Б.Г.* Алфавит крымскотатарского языка. // Вопросы совершенствования алфавитов тюркских языков СССР. – М., 1972. – С. 99-107.
16. *Дыбо А. В.* Лингвистические контакты ранних тюрков: лексический фонд: пратюркский период /А. В. Дыбо . –М.: Вост. лит., 2007. – 223 с.
17. *Емірова А.М.* Основи кримськотатарської фразеології: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.– Сімферополь: КРП «Видавництво «Кримнавчпеддержвидав», 2013.
18. *Емірамзаєва А.С.* Історія кримськотатарської мови / А.С. Емірамзаєва навчально-методичний посібник – Київ, видавництво Майстер книг, 2019

19. *Емірамзаєва А.С., Покровська І.Л.* Кримськотатарська мова: базовий рівень (Частина 1). Навчальний посібник. – К.: Вид-во «Майстер книг», 2019. – 248 с.
20. *Емірамзаєва А.С.* Методика викладання кримськотатарської мови на початковому етапі // Навчально-методичні проблеми викладання іноземних мов у ВНЗ: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми навчання іноземних мов.- Київ., 2015. – С. 104-109.
21. *Емірамзаєва А.С.* Основи фонетики кримськотатарської мови: переваги та недоліки латинської абетки // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2016. – Вип.63. – С.76-80.
22. *Емірамзаєва А. С.* Формування кримськотатарської мови та її місце у класифікації тюркських мов // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Вип. 25. – Херсон: «Видавничий дім», 2016. – С. 38-40.
23. *Емірамзаєва А.С.* Мова та ідіостиль М. Кирилми у поемі «Юсуф і Зулейха» // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія» Випуск 42. том 2. – Херсон Видавничий дім «Гельветика», 2019. – С. 53-56.
24. *Изидинова С.Р.* Фонетические и морфологические особенности крымскотатарского языка в ареальном освещении. Автореф. дис. ... канд. филолог. наук. – М., 1982. – 21 с.
25. *Ислямов А.* Татар тилининь грамматикасы. Синтаксис. – Симферополь, 1940.
26. Исследования по сравнительной грамматике тюркских языков. Т. 1-4 / под ред. Н. К. Дмитриева. – М., 1955–1962.
27. *Кононов А. Н.* История изучения тюркских языков в России (Дооктябрьский период). – Л.: Наука, 1982. – 360 с.

28. *Кормушин И.В.* Древние тюркские языки / И.В. Кормушин. – Абакан: Изд-во Хакасского государственного университета им. Н.Ф. Катанова, 2004. – 336 с.
29. *Куртмоллаев Э.А.* Татар тилининъ грамматикасы. 1 кысым. – Симферополь, 1940.
30. *Куркчи У.* Татар тили грамматикасынынъ эсаслары. – Симферополь, 1934. – 32 с.
31. *Куркчи У.* Фикир инджилери – Ташкент: Гъафур Гъулам адына эдебият ве санат нешрияты, 1986. – 88 с.
32. *Куртсейтов А.М.* Кримськотатарська фразеологія: монографія. – Сімферополь: Медіацентр ім. І. Гаспринського, 2017.
33. *Малов С. Е.* Памятники древнетюркской письменности /С. Е. Малов . – М.; Л.: Изд-во Ан СССР, 1951. – 451 с.
34. *Меметов А.М.* Арабские заимствования в современном крымскотатарском языке //Советская тюркология. – 1985. – № 5. – с. 9–21.
35. *Меметов А.М.* Земаневий кырымтатар тили. – Симферополь: Кырымдевлетокувпедагогиканешрияты,2006. – Кримськотатарською мовою.
36. *Меметов А.М.* Иноязычные заимствования в крымскотатарском языке. – Ташкент, 1990.
37. *Меметов А.М.* Источники формирования лексики крымскотатарского языка. – Ташкент: Фан, 1988.
38. *Меметов А.М.* Лексикология крымскотатарского языка. – Симферополь: Крымчпедгиз, 2000.
39. *Меметов А.М.* Кримськотатарська мова. Історія вивчення. Лексикологія. Фонетика. Морфологія: монографія. – Сімферополь: КРП «Видавництво «Кримнавчдержвидав», 2013. – Російською мовою.
40. *Меметов А., Мусаев К.* Кримтатарська мова. Ч. I. Загальні відомості про мову Ч.ІІ. Морфологія. Навчальний посібник. —

Сімферополь: Кримське навчально-педагогічне державне видавництво, 2003. – 288 с. – Російською мовою.

41. Меметов А.М. Эски кырым-арап язылары. / А.М. Меметов. – Акъмесджит: Оджакънешрияты. – 2012. – 35 с.

42. Меметов І.А. Порівняльна характеристика окремих голосних фонем турецької і кримськотатарської мов / І.А. Меметов // КНП. – 2003. – № 38. – С. 115-118.

43. Меметов І.А. Порівняльна характеристика окремих приголосних фонем турецької і кримськотатарської мов / І.А. Маметов // КНП. – 2002. – № 30. – С. 179-182.

44. Меметов І.А. Порівняльний аналіз голосних і проголосних звуків турецької та кримськотатарської мов / І.А. Меметов // Вісник КНУТШ. Сер.: Східні мови та літератури. – 1998. – Вип. 1. – С. 21-25.

45. Мусаев К.М. Лексикология тюркских языков. – М.: Наука, 1984.

46. Оказ Л.С. Складносурядні сполучникові речення у кримськотатарській мові (Семантика. Прагматика. Структура): Автореф. дис.... на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук. – Симферополь, 2000. – 18 с.

47. Оказ Л.С. Материали спецкурса по синтаксису крымскотатарского языка «Сложное предложение». – Симферополь: ТНУ, 2002. – 116 с.

48. Покровська І. Л., Карашаєва Д. З. Інноваційні методи викладання кримськотатарської мови у вищих навчальних закладах / І. Л. Покровська, Д. З. Карашаєва. // Вісник черкаського університету. – Серія: педагогічні науки. – № 5. – Черкаси, 2018. – С. 63–69.

49. Покровська І. Л., Емірамзаєва А. С. Етапи становлення та розвитку кримськотатарської мови. / І. Л. Покровська, А. Емірамзаєва // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Вип. 27. – Херсон: «Видавничий дім», 2017. – С. 39-44.

50. *Самойлович А.Н.* Опыт краткой крымскотатарской грамматики. – Пг., 1916. – 104 с.
51. *Саттарова З.М.* Омоніми в сучасній кримськотатарській мові (на рівні лексем і словоформ): Автореф. дис.... на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук. Київ, 2003.
52. *Саттарова З.М.* Омонімія та полісемія в сучасній кримськотатарській мові // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: Східні мови та літератури. – К., 2001. – № 6. – с.37–41.
53. *Севортян Э.В.* Крымско-татарский язык. / Э. В. Севортян. – Москва: Языки народов СССР. – Том 2. Тюркские языки. –1966. – С. 234.
54. *Севортян Э.В.* Ассимиляция и диссимиляция согласных в южных тюркских языках. // Исследования по сравнительной грамматике тюркских языков. – М., 1955.
55. Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. – М., 1984,1988, 2001, 2002.
56. Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков: Морфология. – М.: Наука, 1988.
57. Сучасна українська літературна мова/ За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 1994 –414 с.
58. *Усеїнов К.А., Ганієва Е.С., Сейдаметова Н.С.* Кримськотатарська мова: Фонетика. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – 2-е видання, виправлене. – Сімферополь: КРП «Видавництво «Кримнавчпеддержвидав», 2011. – Кримськотатарською мовою.
59. *Чобан-заде Б.* Кырымтатар ильмий сарфы: научное издание / Б. Чобан-заде ; умумий ред., кириш макъале ве изаатлар А. М. Эмирова, транслитерация Н. С. Сейтягъев. - Симферополь : Доля , 2003. - 240 с.

(до блоку «кримськотатарська література»)

1. *Алидинова М.* Къырымтатар эдебиятынынъ тарихы. 9 сыныф [Текст]: 2 кысымлы методик къуланма. I кысым: Методик тевсиелер ве дерслернинъ план-конспектлери / Такъризчилер: М.И. Алидинова, Ф.М. Аблаева. - Симферополь : Къырымдевокъувпеднешир, 2006. - 136 с.
2. *Алієва З.К., Сластьон С.Е.* Специфіка кримськотатарської суфійської поезії XVI-XVII ст.: методологічний аспект/ З.К. Алієва, С.Е. Сластьон // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Вип. 27. Том 1. – Одеса, 2017. – С. 70-73.
3. *Абдульвапов Н.* Грѣзы любви. Поэзия крымских ханов и поэтов их круга / Переводы С. Дружинина, составление, послесловие и комментарии Н. Абдульваапа. – Симферополь, 2003. – 72 с.
4. *Абдульвапов Н.* Суфизм и начальный этап активного распространения ислама в Крыму // Культура народов. Причерноморья. – № 79. – 2006. – С. 140-149.
5. *Бекиров Дж.* Бала фольклоры [Техт] / Дж. Бекиров; ред. У. Эдемова. - Акъмесджит: Таврия, 1993. - 111 с.
6. *Бекиров Дж.* Къырымтатар халкъ агъыз яратыджылыгъы: Фил. фак. (къырымтатар тили ве эдебияты болюги) студ. ичюн дерслик. – Ташкент, 1988. – 288 с.
7. *Бекиров Джафер.* Татар фольклоры [Текст]: филология факультети (татар тили ве эдебияты болюги) студентлери ичюн дерслик ве хрестоматия / Джафер Бекиров; Месул ред. А. Дерменджи; Рессам Э. Исохов. - Ташкент: Укитувчи, 1975. - 312 с.
8. *Бекиров. Дж.* Эдебият тарихы: 9-нджы сыныф: хрестоматия / Джафер Бекиров, Г. Э. Муртазаева; Баш муаррир И.Чегертма; Рессамлар З.Трасинова, Л. Чобанова. - Акъмесджит: Къырымдевокъувпеднешир, 1994. - 143 б. - къырымтатар тилинде.

9. *Бекиров. Дж.* Эдебият тарихы: 8 сыныф ичюн дерслик-хрестоматия: учебное пособие / Джафер Бекиров; Ред. Черкез - Али; Китап акъкъында фикир язгъанлар: Н.М. Маллаев ве Ш. Алядин. - Ташкент: Укитувчи, 1982. - 96 с.: ил. - Къырымтатар тилинде. Перевод заглавия: История литературы: учебник-хрестоматия для 8-го кл.
10. *Болат Ю.* 5 сыныфы ичюн дерслик [Техт] : учебник / тертип эткен Ю. Болат. - Симферополь : Кърымдевнешр., 1938. - 287 с.
11. *Велиулаева. А.* Тувгъан эдебият: 5-инджи сыныф ичюн дерслик: учебник / А. В. Велиулаева; рессам З. Трасинова; "Відродження" Халкъара Фонду. - Симферополь: Къырымдевокъувпеднешир, 2000. - 200 с.
12. *Велиулаева. А.* Тувгъан эдебият: 6-джы сыныф ичюн окъув китабы: хрестоматия / тертип эткенлер: А. В. Велиулаева, Г. Э. Муртазаева, Л. А. Алиева; рессам: З. Трасинова, Э. Сеит-Аметова. - Акъмесджит: Къырымдевокъувпеднешир, 1998. - 192 с.
13. *А. Велиулаева.* А. Къырымтатар эдебияты: 11-инджи сыныф ичюн хрестоматия : хрестоматия / тертип эткен А. Велиулаева. - Симферополь: Къырымдевокъувпеднешир, 2002. - 335 с.
14. *Ганкевич В.Ю.* Жизнь и творчество Исмаила Гаспринского / Автореферат канд. дис. 07.00.02. – Запорожье. – 1995. – 27 с.
15. *Гафаров С.* Исмаїл Гаспринський: Літературний портрет. – Сімферополь: КРП «Видавництво «Кримнавчапеддержвидав», 2014. – 128 с. – Кримськотатарською мовою. – (Видатні письменники).
16. *Гирайбай А.* Къырым эдебиятына бир бакъыш. – Йылдыз. – 1995. – № 3. – с. 8–20.
17. *Емірамзаева А. С.* Внесок Шаміля Алядіна в історію кримськотатарської літератури/ А.С.Емірамзаева// Вчені записки. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 29(68) №3- 2018– С. 101-108.
18. *Емірамзаева А. С.* Творчість та життя Махмуда Киримли у літературознавчому висвітленні: історія та перспективи дослідження. / А.С.Емірамзаева // Вчені записки Таврійського національного

університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації» – Том 31 (70) № 1, 2020.

19. *Кандим Ю.* Не заросте травною поле бою. – Ічня: ПП «Формат», 2017.

20. *Керим И.А.* Къырымтатар эдебияты: Юкъары сыныф талебелери ве филология факультетлери студентлери ичюн къуланма дерслик. – Акъмесджит, 1995.

21. *Керимов И.А.* «Живая» история И. Гаспринского: По материалам газеты «Терджиман», 1883–1914 гг. – Симферополь: «Тарпан», 1999.

22. *Керимов И.А.* Теренлик. – Ташкент, 1988.

23. *Кокієва А.* Інтегрований курс «Література» (кримськотатарська та зарубіжна): підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів навчанням кримськотатарською мовою. – Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2017. – Кримськотатарською мовою.

24. *А. Кокиєва.* Къырымтатар ве четэль эдебияты (интегрирленген курс) : 10-унджы сыныф талебелери ичюн дерслик : учебник / А. Кокиєва; такъризджилер: Ф.А. Сеферова, Э.Э. Абибуллаєва; рус тилинден терджиме эткенлер: Э. Шемьи-заде, А. Велиев, А. Кокиєва. - Симферополь : Къырымдевокъувпеднешир, 2010. - 360 с.

25. *А. Кокиєва.* Къырымтатар эдебиятынынъ тарихы : 9 сыныф ичюн : I къысым [Text] : учебник / А. Кокиєва. - 2-нджи, ишленильген нешир. - Симферополь : Къырымдевокъувпеднешир, 2005. - 240 с.

26. *З. Къуртнезир.* Къырымтатар эдиплери : Омюр ве яратыджылыкълары акъкъында къыскъа малюматлар / З. Къуртнезир ; . - Симферополь : Таврия, 2000. - 223 с.

27. *Къуртумеров Э. Э.* Къырымтатар иджрет эдебияты : Окъув къуланмасы: сборник / тертип эткенлер: Э. Э. Къуртумеров, Т. Б. Усеинов, А. М. Харахады ; махсус муаррир Ш. Юнусов. - Симферополь : Къырымдевокъувпеднешир, 2002. - 256 с..

28. *Кримський А.* Студії з Криму. – Київ, 1930.

29. *Лятиф-заде А.* Къырымтатар эдебиятынынъ сонъки деври акъкъында. – Ёылдыз. – 1994. – № 3. – с. 197–208.
30. *Усеинов Т.Б.* Ритм и образ в крымскотатарской письменной поэзии классического периода (конец XIV - начало XVIII века): монография. Симферополь, -2012 - 424с.
31. *Усеинов Т.Б.* Къырымтатар эдебиятынъ орта асырлар деври. Симферополь -1999-176 с.
32. *Фазиров Р.* Джерела. Літературні статті, нарисы, спогады. – Сімферополь: Кримське навчально-педагогічне державне видавництво, 2002. – 552 с. – Кримськотатарською мовою.
33. *Фазыл Р., Нагаев С.* Къырымтатар эдебиятынъ тарихы. – Симферополь, 2001.
34. *Чобан-заде Б.* Къырымтатар эдебиятынъ сонъ деври: Маруза. – Симферополь: ДОЛЯ, 2003.
35. *Халимоненко Г.* Історія турецької літератури – К.: 2009. – 544 с.
36. *Чобан-заде Б.* Къырымтатар эдебиятында къурултайджылыкъ ве миллетчилик. – Баку, 1929.
37. *Шемъи-Заде Э.* Омюр ве яратыджылыкъ. – Ташкент: Изд. им. Г. Гуляма. – 1974.
38. *Шемъи-Заде Э.* Эдебий ве тенкъидий макъалелер. – Симферополь: ДОЛЯ, 2000.
39. *Юнусов Ш.* Кримськотатарська поезія 20-х рр. XX ст. – Сімферополь: ДОЛЯ, 2004. – 168 с. – Російською мовою.
40. *Юнусова Л.* Крымскотатарская литература. – Симферополь: Доля, 2002. – 342 с.